

श्रीः  
श्रीमते रामानुजाय नमः  
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे  
॥ तृतीयाष्टके दशमः प्रश्नः ॥  
(काठकम् - १)

*This document has been prepared by*

*Sunder Kidāmbi*

*with the blessings of*

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

*His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam*

श्रीः  
श्रीमते रामानुजाय नमः  
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः  
॥ तृतीयाष्टके दशमः प्रश्नः ॥  
(काठकम् - १)

॥ हरिः ओ(४)म् ॥

संज्ञानं विज्ञानं प्रज्ञानं जानदभिजानत्।  
संकल्पमानं प्रकल्पमानमुपकल्पमानमुपकृतं क्लृप्तम्।  
श्रेयो वसीय आयथ्सम्भूतं भूतम्।  
चित्रः केतुः प्रभानाभान्थ्सम्भान्।  
ज्योतिष्माग्स्तेजस्वानातपग्गुस्तपन्नभितपन्न।  
रोचनो रोचमानः शोभनः शोभमानः कल्याणः।  
दर्शा दृष्टा दर्शता विश्वरूपा सुदर्शना।  
आप्यायमाना प्यायमाना प्याया सूनृतेरा।  
आपूर्यमाणा पूर्यमाणा पूरयन्ती पूर्णा पौर्णमासी।  
दाता प्रदाताऽऽनन्दो मोदः प्रमोदः ॥ १ ॥

आवेशयन्निवेशयन्थ्संवेशनः सगंशान्तः शान्तः।  
आभवंन्प्रभवन्थ्सम्भवन्थ्सम्भूतो भूतः।  
प्रस्तुतं विष्टुतगुं सग्गुस्तुतं कल्याणं विश्वरूपम्।  
शुक्रमृतं तेजस्वि तेजः समिद्धम्।

Please let us know of any errors in this text.

अ॒रु॒णं भा॑नु॒मन्म॑री॒चिम॑द॒भित॑प॒त्तप॑स्वत्।  
 स॒वि॒ता प्र॑स॒वि॒ता दी॒प्तो दी॒पय॑न्दी॒प्यमा॑नः।  
 ज्वल॑ञ्ज्वलि॒ता तप॑न्वि॒तप॑न्थ्स॒न्तप॑न्।  
 रोच॑नो रोच॑मानः शु॒म्भूः शु॒म्भमा॑नो वा॒मः।  
 सु॒ता सु॑न्व॒ती प्रसु॑ता सू॒यमा॑नाऽभिषू॒यमा॑णा।  
 पी॒ती प्र॒पा स॒म्पा तृ॑प्तिस्त॒र्पय॑न्ती ॥ 2 ॥

का॒न्ता का॒म्या का॒मजा॒ताऽऽयु॑ष्मती का॒मदु॑घा॑।  
 अ॒भि॒शा॒स्ताऽनु॑म॒न्ताऽऽन॑न्दो मोदः प्रमोदः।  
 आ॒सा॒दय॑न्निषा॒दय॑न्थ्स॒गंसा॑द॒नः स॒गंस॑न्नः स॒न्नः।  
 आ॒भूर्वि॒भूः प्र॒भूः श॒म्भूर्भुवः॑।  
 प॒वि॒त्रं प॒वयि॑ष्यन्पू॒तो मे॒ध्यः।  
 यशो॑ यश॑स्वाना॒युर॒मृतः॑।  
 जी॒वो जी॑वि॒ष्यन्थ्स॒वर्गो लो॒कः।  
 सह॑स्वा॒न्थ्सही॑यानो ज॑स्वा॒न्थ्सह॑मानः।  
 जय॑न्नभि॒जय॑न्थ्सु॒द्रवि॑णो द्रवि॒णोदाः॑।  
 आ॒र्द्रप॑वि॒त्रो हरि॑केशो मोदः प्रमोदः ॥ 3 ॥

अ॒रु॒णोऽरु॑णर॒जाः पु॒ण्डरी॑को वि॒श्वजि॑द॒भिजि॑त्।  
 आ॒र्द्रः पि॒न्वमा॑नोऽन्न॑वा॒न्नस॑वा॒निरा॑वान्।  
 स॒र्वौष॑धः स॒म्भूरो म॑ह॒स्वान्।  
 ए॒ज॒त्का जो॑व॒त्काः।

क्षुल्ल॑काः शि॑पिविष्ट॒काः।  
 स॒रि॒स्र॒राः सु॒शेर॑वः।  
 अ॒जि॒रासो॑ गमि॒ष्णवः॑।  
 इ॒दानीं॑ त॒दानी॑मे॒तरहि॑ क्षि॒प्रमंजि॑रम्।  
 आ॒शुर्नि॑मेषः फ॒णो द्र॑वन्नति॒द्रवन्न॑।  
 त्वर॑ग्ग॒स्त्वर॑माण आ॒शुरा॑शीयाञ्ज॒वः।  
 अ॒ग्नि॒ष्टोम॑ उ॒क्थ्योऽति॑रा॒त्रो द्वि॑रा॒त्रस्त्रि॑रा॒त्रश्च॑तूरा॒त्रः।  
 अ॒ग्निर्ऋ॒तुः सूर्य॑ ऋ॒तुश्च॑न्द्रमा॑ ऋ॒तुः।  
 प्र॒जाप॑तिः संव॒त्सरो॑ म॒हान्कः॑ ॥ 4 ॥

प्र॒मोद॑स्त॒र्पय॑न्ती प्रमो॒दो ज॒वस्त्री॑णि च ॥ 1 ॥

भूर॒ग्निं च॑ पृथि॒वीं च॑ मां च॑।  
 त्री॒ग्श्च॑ लो॒कान्त्स॑व॒त्स॒रं च॑।  
 प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादयतु।  
 तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गि॒रस्व॑द्धु॒वा सी॑द।  
 भुवो॑ वा॒युं चान्तरि॑क्षं च॑ मां च॑।  
 त्री॒ग्श्च॑ लो॒कान्त्स॑व॒त्स॒रं च॑।  
 प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादयतु।  
 तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गि॒रस्व॑द्धु॒वा सी॑द।  
 स्व॑रादि॒त्यं च॑ दि॒वं च॑ मां च॑।  
 त्री॒ग्श्च॑ लो॒कान्त्स॑व॒त्स॒रं च॑।

प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादयतु।  
 तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गि॒रस्व॑द्ध्रुवा सी॒द।  
 भूर्भुवः॑ स्व॑श्च॒न्द्रम॑सं च॒ दिश॑श्च॒ मां च॑।  
 त्री॒ग्श्च॑ लो॒कान्त्स॑व॒त्सरं॑ च॑।  
 प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादयतु।  
 तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गि॒रस्व॑द्ध्रुवा सी॒द ॥ 5 ॥

सं॒व॒त्सरं॑ च॒ षट्च॑ ॥ 2 ॥

त्वमे॒व त्वां वै॑त्थ॒ यो॑सि॒ सो॒सि॑।  
 त्वमे॒व त्वाम॑चैषीः।  
 चि॒तश्चा॑सि॒ सञ्चित॑श्चास्यग्ने।  
 ए॒तावा॑ग्श्चा॒सि भू॒याग्श्चा॑स्यग्ने।  
 यत्ते॑ अग्ने॒ न्यूनं॑ यदु॒ तेऽति॑रिक्तम्।  
 आ॒दि॒त्यास्तद॑ङ्गि॒रसश्चि॑न्वन्तु।  
 वि॒श्वे ते॑ दे॒वाश्चि॑ति॒मापू॑रयन्तु।  
 चि॒तश्चा॑सि॒ सञ्चित॑श्चास्यग्ने।  
 ए॒तावा॑ग्श्चा॒सि भू॒याग्श्चा॑स्यग्ने।  
 मा ते॑ अग्नेऽच॒येन॒ माऽति॑ च॒ येना॑युरावृ॑क्षि।  
 सर्वे॑षां॒ ज्योति॑षां॒ ज्योति॑र्यद॒दावु॑देति॑।  
 तप॑सो जा॒तम॑नि॒भृष्ट॑मोजः।  
 तत्ते॑ ज्योति॑रिष्टके।

तेन॑ मे तप।  
तेन॑ मे ज्वल।  
तेन॑ मे दीदिहि।  
याव॑द्दे॒वाः।  
याव॑दसा॑ति॒ सूर्यः॑।  
याव॑दुतापि॒ ब्रह्म॑ ॥ 6 ॥

आवृ॑क्षि नव॑ च ॥ 3 ॥

संव॑त्सरो॑ऽसि परिव॑त्सरो॑ऽसि।  
इ॒दाव॑त्सरो॑ऽसीदुव॑त्सरो॑ऽसि।  
इ॒द्वत्स॑रो॑ऽसि व॑त्सरो॑ऽसि।  
तस्य॑ ते वस॒न्तः शिरः॑।  
ग्री॒ष्मो दक्षि॑णः प॒क्षः।  
व॒र्षाः पुच्छ॑म्।  
श॒रदु॑त्तरः प॒क्षः।  
हे॒म॒न्तो मध्य॑म्।  
पूर्व॑प॒क्षाश्चित॑यः।  
अ॒पर॑प॒क्षाः पुरी॑षम् ॥ 7 ॥

अ॒हो॒रा॒त्राणी॑ष्टकाः।  
ऋष॑भो॑ऽसि स्व॒र्गो लो॒कः।  
यस्या॑ दि॒शि म॒हीय॑से।

ततो॑ नो॒ मह॒ आव॑ह।  
वा॒युर्भू॒त्वा सर्वा॑ दि॒श आवा॑हि।  
सर्वा॑ दि॒शोऽनु॒ विवा॑हि।  
सर्वा॑ दि॒शोऽनु॒ संवा॑हि।  
चि॒त्या चि॒तिमा॑पृण।  
अचि॑त्या॒ चि॒तिमा॑पृण।  
चि॒दसि॑ समु॒द्रयो॑निः ॥ ४ ॥

इ॒न्दुर्दक्षः॑ श्ये॒न ऋ॒तावा॑।  
हि॒र॑ण्यपक्षः शकु॒नो भु॑र॒ण्युः।  
म॒हान्ध॒स॒धस्थे॑ ध्रु॒व आ॑निष॑त्तः।  
नम॑स्ते अस्तु॒ मा मा॑ हि॒गंसीः॑।  
एति॑ प्रेति॒ वीति॑ समि॒त्युदि॑ति।  
दि॒वं मे॑ यच्छ।  
अ॒न्तरि॑क्षं मे॑ यच्छ।  
पृ॒थि॒वीं मे॑ यच्छ।  
पृ॒थि॒वीं मे॑ यच्छ।  
अ॒न्तरि॑क्षं मे॑ यच्छ।  
दि॒वं मे॑ यच्छ।  
अ॒ह्ना प्र॑सार॒य।  
रा॒त्र्या॒ सम॑च।

रात्र्या॑ प्रसा॑रय।  
अ॒ह्ना॒ सम॑च।  
का॒मं प्रसा॑रय।  
का॒म॒गुं॒ सम॑च ॥ 9 ॥

पु॒री॒ष॒गं॒ समु॑द्रयो॒निः पृ॒थि॒वीं मे॑ यच्छा॒ऽन्तरि॑क्षं मे यच्छ स॒प्त च॑ ॥ 4 ॥

भूर्भुवः॑ स्वः।  
ओ॒जो बल॑म्।  
ब्र॒ह्म क्ष॒त्रम्।  
यशो॑ म॒हत्।  
स॒त्यं तपो॑ नाम॑।  
रू॒पम॒मृत॑म्।  
चक्षुः॑ श्रोत्र॑म्।  
मन॑ आ॒युः।  
विश्वं॑ यशो॑ म॒हः।  
स॒मं तपो॑ ह॒रो भाः॑।  
जा॒तवे॑दा॒ यदि॑ वा पाव॒कोऽसि॑।  
वैश्वान॒रो यदि॑ वा वैद्युतोऽसि॑।  
शं प्र॒जाभ्यो॑ यज॑मानाय लो॒कम्।  
ऊ॒र्जं पु॒ष्टिं दद॑द्भ्याव॑वृथ्स्व ॥ 10 ॥

भाश्च॒त्वारि॑ च ॥ 5 ॥

राज्ञी॑ वि॒राज्ञी॑ ।  
 स॒म्राज्ञी॑ स्व॒राज्ञी॑ ।  
 अ॒र्चिः शो॒चिः ।  
 तपो॑ ह॒रो भाः ।  
 अ॒ग्निरिन्द्रो॑ बृ॒हस्पतिः॑ ।  
 विश्वे॑ दे॒वा भुव॑नस्य गो॒पाः ।  
 ते मा॒ सर्वे॑ यश॑सा॒ सगं॑ सृजन्तु ॥ 11 ॥

राज्ञीन्द्रो॑ मा स॒प्त ॥ 6 ॥

अस॑वे॒ स्वाहा॒ वस॑वे॒ स्वाहा॑ ।  
 विभु॑वे॒ स्वाहा॒ विव॑स्वते॒ स्वाहा॑ ।  
 अ॒भिभु॑वे॒ स्वाहा॑ऽधि॑पतये॒ स्वाहा॑ ।  
 दि॒वांपत॑ये॒ स्वाहा॑ऽग्ं॑हस्प॒त्याय॒ स्वाहा॑ ।  
 चा॒क्षुष्म॒त्याय॒ स्वाहा॑ ज्योतिष्म॒त्याय॒ स्वाहा॑ ।  
 राज्ञे॑ स्वाहा॑ वि॒राज्ञे॑ स्वाहा॑ ।  
 स॒म्राज्ञे॑ स्वाहा॑ स्व॒राज्ञे॑ स्वाहा॑ ।  
 शूषा॑य॒ स्वाहा॒ सूर्या॑य॒ स्वाहा॑ ।  
 च॒न्द्रम॑से॒ स्वाहा॒ ज्योति॑षे॒ स्वाहा॑ ।  
 स॒गंस॑र्पाय॒ स्वाहा॑ क॒ल्याणा॑य॒ स्वाहा॑ ।  
 अ॒र्जुना॑य॒ स्वाहा॑ ॥ 12 ॥

क॒ल्याणा॑य॒ स्वाहै॑कं च ॥ 7 ॥

वि॒प॒श्चिते॒ पव॑मानाय गायत।  
 म॒ही न धारा॑ऽत्यन्धो अ॒र्षति॑।  
 अहि॑र॒ह जी॒र्णामति॑स॒र्पति॒ त्वच॑म्।  
 अत्यो॒ न क्रीड॑न्नसर॒द्वृषा॒ हरिः॑।  
 उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि मृ॒त्यवे॑ त्वा जुष्टं॑ गृह्णामि।  
 ए॒ष ते॒ योनि॑र्मृ॒त्यवे॑ त्वा।  
 अपं॑ मृ॒त्युमप॑ क्षुध॑म्।  
 अपे॒तः श॒पथं॑ जहि।  
 अधा॑ नो अ॒ग्न आव॑ह।  
 रा॒यस्पोष॑न् सह॒स्रिण॑म् ॥ 13 ॥

ये ते॑ स॒हस्र॑म॒युतं॑ पाशाः॑।  
 मृ॒त्यो म॒र्त्याय॑ हन्त॑वे।  
 तान् य॒ज्ञस्य॑ मा॒यया॑।  
 सर्वा॑नव॑यजामहे।  
 भ॒क्षोऽस्य॑मृतभ॒क्षः।  
 तस्य॑ ते मृ॒त्युपी॑तस्यामृत॑वतः।  
 स्व॒गाकृ॑तस्य॒ मधु॑मतः।  
 उप॑हूत॒स्योप॑हूतो भक्षयामि।  
 म॒न्द्राऽभि॑भूतिः के॒तुर्य॒ज्ञानां॑ वाक्।  
 असा॒वेहि॑ ॥ 14 ॥

अ॒न्धो जा॒गृ॒विः प्रा॒ण।  
असा॒वेहि॑।  
ब॒धि॒र आ॑क्रन्दयितरपान।  
असा॒वेहि॑।  
अ॒ह॒स्तोऽस्त्वा॒ चक्षुः॑।  
असा॒वेहि॑।  
अ॒पा॒दा॒शो मनः॑।  
असा॒वेहि॑।  
क॒वे वि॒प्र॒चित्ते॒ श्रोत्र॑।  
असा॒वेहि॑ ॥ 15 ॥

सु॒ह॒स्तः सु॒वा॒साः।  
शू॒षो ना॒मा॑स्य॒मृतो॒ मर्त्ये॑षु।  
तं त्वा॒ऽहं॑ त॒था वेद॑।  
असा॒वेहि॑।  
अ॒ग्नि॒र्मे वा॒चि श्रि॒तः।  
वा॒ग्घृ॑दये।  
हृद॑यं मयि।  
अ॒ह॒म॒मृते॑।  
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि।  
वा॒यु॒र्मे प्रा॒णे श्रि॒तः ॥ 16 ॥

प्रा॒णो हृ॒दये॑ ।  
हृ॒दयं॑ म॒यि ।  
अ॒हम॒मृते॑ ।  
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि ।  
सूर्यो॑ मे चक्षु॑षि श्रि॒तः ।  
चक्षु॑रु॒हृदये॑ ।  
हृ॒दयं॑ म॒यि ।  
अ॒हम॒मृते॑ ।  
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि ।  
च॒न्द्रमा॑ मे म॒नसि॑ श्रि॒तः ॥ 17 ॥

मनो॑ हृ॒दये॑ ।  
हृ॒दयं॑ म॒यि ।  
अ॒हम॒मृते॑ ।  
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि ।  
दि॒शो मे॑ श्रोत्रे॑ श्रि॒ताः ।  
श्रोत्र॑गुं हृ॒दये॑ ।  
हृ॒दयं॑ म॒यि ।  
अ॒हम॒मृते॑ ।  
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि ।  
आपो॑ मे रे॒तसि॑ श्रि॒ताः ॥ 18 ॥

रेतो॑ हृद॑ये।  
हृद॑यं मयि॑।  
अ॒हम॒मृते॑।  
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि।  
पृथि॑वी मे॒ शरी॑रे श्रि॒ता।  
शरी॑र॒गुं हृद॑ये।  
हृद॑यं मयि॑।  
अ॒हम॒मृते॑।  
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि।  
ओ॒षधि॑व॒नस्प॒तयो॑ मे॒ लोम॑सु श्रि॒ताः ॥ 19 ॥

लोमा॑नि हृद॑ये।  
हृद॑यं मयि॑।  
अ॒हम॒मृते॑।  
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि।  
इन्द्रो॑ मे॒ बलै॑ श्रि॒तः।  
बल॑गुं हृद॑ये।  
हृद॑यं मयि॑।  
अ॒हम॒मृते॑।  
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि।  
पर्ज॑न्यो मे॒ मूर्ध्नि॑ श्रि॒तः ॥ 20 ॥

मूर्धा हृदये।  
 हृदयं मयि।  
 अहममृते।  
 अमृतं ब्रह्मणि।  
 ईशानो मे मन्यो श्रितः।  
 मन्युरहृदये।  
 हृदयं मयि।  
 अहममृते।  
 अमृतं ब्रह्मणि।  
 आत्मा मं आत्मनि श्रितः ॥ 21 ॥

आत्मा हृदये।  
 हृदयं मयि।  
 अहममृते।  
 अमृतं ब्रह्मणि।  
 पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात्।  
 पुनः प्राणः पुनराकूतमागात्।  
 वैश्वानरो रश्मिभिर्वावृधानः।  
 अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः ॥ 22 ॥

सहस्रिणमिहि श्रोत्राऽसावेहि प्राणे श्रितो मनसि श्रितो रेतसि श्रिता  
 लोमंसु श्रिता मूर्ध्नि श्रित आत्मनि श्रितोऽष्टौ च ॥ 8 ॥

अ॒ग्नि॒र्वा॒युस्सूर्य॑श्च॒न्द्रमा॑ दि॒श॒ आपः॑ पृ॒थि॒व्यो॑षधि॒वनस्प॑तय॒  
इन्द्रः॑ पर्ज॒न्य ई॒शान॑ आ॒त्मा पुन॑र्मे॒ त्रयो॑दश ॥

प्र॒जाप॑तिर्दे॒वान॑सृजत।  
ते पा॒प्मना॑ सन्दि॒ता अजा॑यन्त।  
तान्व्य॑द्यत्।  
यद्व्य॑द्यत्।  
तस्मा॑द्विद्युत्।  
तम॑वृश्चत्।  
यदवृ॑श्चत्।  
तस्मा॑द्वृष्टिः।  
तस्मा॑द्यत्रै॒ते दे॒वते॑ अभि॒प्राप्नु॑तः।  
वि च॑ है॒वास्य॑ तत्र॑ पा॒प्मानं॑ द्यतः ॥ 23 ॥

वृश्च॑तश्च।  
सैषा मी॑मा॒गुंसा॑ऽग्नि॒होत्र॑ ए॒व स॑म्पन्ना।  
अथो॑ आहुः।  
सर्वे॑षु यज्ञ॒क्रतु॑ष्विति।  
होष्य॑न्नप॒ उप॑स्पृशेत्।  
विद्यु॑दसि॒ विद्य॑ मे पा॒प्मान॑मिति।  
अथ॑ हु॒त्वोप॑स्पृशेत्।  
वृष्टि॑रसि॒ वृश्च॑ मे पा॒प्मान॑मिति।

य॒क्ष्यमा॑णो वे॒ष्ट्वा वा॑।

वि च॑ है॒वास्ये॒ते दे॒वते॑ पा॒प्मानं॑ द्यतः ॥ 24 ॥

वृ॒श्चत॑श्च।

अ॒त्य॒गु॒हो हा॑रु॒णिः।

ब्र॒ह्म॒चा॒रिणे॑ प्र॒श्नान्प्रोच्य॑ प्रजि॑घाय।

परे॑हि।

प्ल॒क्षं दै॒व्या॑म्पातिं पृ॒च्छ।

वे॒त्थं सा॒वि॒त्रा(३)न्न वे॒त्था(३) इति॑।

तमा॒गत्य॑ पप्रच्छ।

आ॒चार्यो॑ मा॒ प्राहै॑षीत्।

वे॒त्थं सा॒वि॒त्रा(३)न्न वे॒त्था(३) इति॑।

स हो॑वाच वेदेति॑ ॥ 25 ॥

स कस्मि॑न्प्रति॑ष्ठित॒ इति॑।

प॒रोर॑ज॒सीति॑।

कस्त॑द्यत्प॒रोर॑जा॒ इति॑।

ए॒ष वाव॑ स प॒रोर॑जा॒ इति॑ होवाच।

य ए॒ष तप॑ति।

ए॒षोऽर्वा॑ग्रजा॒ इति॑।

स कस्मि॑न्त्वे॒ष इति॑।

स॒त्य इति॑।

किं तथ्स॒त्यमि॑ति।

तप॒ इति॑ ॥ 26 ॥

कस्मि॑न्नु तप॒ इति॑।

बल॒ इति॑।

किं तद्व॒लमि॑ति।

प्रा॒ण इति॑।

मा स्म॑ प्रा॒णम॑ति पृच्छ॒ इति॑

माऽऽचा॒र्योऽब्र॑वी॒दिति॑ होवाच ब्रह्मचा॒री।

स हो॑वाच पृ॒क्षो दै॒व्याम्पा॑तिः।

यद्वै ब्र॑ह्मचा॒रिन्प्रा॒णम॑त्य॒प्रक्ष्यः॑।

मूर्धा॑ ते॒ व्यप॑तिष्यत्।

अ॒हमु॑ त आचा॒र्याच्छ्रे॑या॒न्भवि॑ष्यामि।

यो मा॑ सावि॒त्रे स॒मवा॑दिष्टेति॑ ॥ 27 ॥

तस्मा॑त्सावि॒त्रे न सं॑वदेत।

स यो ह॒ वै सा॑वि॒त्रं वि॒दुषा॑ सावि॒त्रे सं॑वदेते।

सहा॑स्मि॒ज्छ्रियं॑ दधाति।

अनु॑ ह॒ वा अ॑स्मा अ॒सौ तप॑ज्छ्रियं॑ मन्यते।

अन्व॑स्मै श्रीस्तपो॑ मन्यते।

अन्व॑स्मै तपो॑ बलं॑ मन्यते।

अन्व॑स्मै बलं॑ प्रा॒णं म॑न्यते।

स यदाहं।  
संज्ञानं विज्ञानं दर्शां दृष्टेति।  
एष एव तत् ॥ 28 ॥

अथ यदाहं।  
प्रस्तुतं विष्टुतं सुता सुन्वतीति।  
एष एव तत्।  
एष ह्येव तान्यहानि।  
एष रात्रयः।  
अथ यदाहं।  
चित्रः केतुर्दाता प्रदाता संविता  
प्रसविताऽभिशास्ताऽनुमन्तेति।  
एष एव तत्।  
एष ह्येव तेऽहो मुहूर्ताः।  
एष रात्रेः ॥ 29 ॥

अथ यदाहं।  
पवित्रं पवयिष्यन्सहस्वान्सहीयान -  
रुणोऽरुणरजा इति।  
एष एव तत्।  
एष ह्येव तेऽर्धमासाः।  
एष मासाः।

अथ॒ यदा॑हं।  
 अ॒ग्नि॒ष्टो॒म उ॒क्थ्यो॑ऽग्निर् ऋ॒तुः प्र॒जाप॑तिः  
 सं॒वत्स॑र इति॑।

ए॒ष ए॒व तत्।  
 ए॒ष ह्ये॑व ते यं॒ज्ञ॒ऋ॒तवः॑।  
 ए॒ष ऋ॒तवः॑ ॥ 30 ॥

ए॒ष सं॒वत्स॑रः।  
 अथ॒ यदा॑हं।  
 इ॒दानीं॑ त॒दानी॑मिति॑।  
 ए॒ष ए॒व तत्।  
 ए॒ष ह्ये॑व ते मु॒हूर्तानां॑ मु॒हूर्ताः॑।  
 ज॒न॒को ह॒ वैदे॑हः।  
 अ॒हो॒रा॒त्रैः स॒माज॑गाम।  
 तग॑ंहो॒चुः।  
 यो वा अ॒स्मान् वेद॑।  
 वि॒जह॑त्पा॒प्मान॑मेति ॥ 31 ॥

सर्व॑मायु॒रेति॑।  
 अ॒भि स्व॒र्गं लो॒कं ज॑यति।  
 नास्या॒मुष्मि॑न्लो॒केऽन्नं॑ क्षीय॒तु इति॑।  
 वि॒जह॑द्ध॒ वै पा॒प्मान॑मेति।

सर्व॑मायु॑रेति।  
अ॒भि स्व॒र्गं लो॒कं ज॑यति।  
नास्या॑मुष्मि॑न्लो॒केऽन्नं॑ क्षीयते।  
य ए॒वं वेद॑।  
अ॒हीना॑ हा॒श्वत्थ्यः॑।  
सा॒वि॒त्रं वि॒दाश्च॑कार ॥ 32 ॥

सह॑ ह॒गुंसो॑ हि॒र॒ण्मयो॑ भू॒त्वा।  
स्व॒र्गं लो॒कमि॑याय।  
आ॒दि॒त्यस्य॑ सायु॑ज्यम्।  
ह॒गुंसो॑ ह॒ वै हि॒र॒ण्मयो॑ भू॒त्वा।  
स्व॒र्गं लो॒कमे॑ति।  
आ॒दि॒त्यस्य॑ सायु॑ज्यम्।  
य ए॒वं वेद॑।  
दे॒व॒भा॒गो ह॑ श्रौत॒रुषः॑।  
सा॒वि॒त्रं वि॒दाश्च॑कार।  
तगं॑ ह॒ वाग॑दृश्यमा॒नाऽभ्यु॑वाच ॥ 33 ॥

सर्वं॑ बत गौत॒मो वेद॑।  
यः सा॒वि॒त्रं वेदे॑ति।  
स हो॑वाच।  
कैषा॑ वाग॒सीति॑।

अ॒यम॒हग्ं सा॑वि॒त्रः।  
 दे॒वाना॑मुत्त॒मो लो॒कः।  
 गुह्यं॑ म॒हो बिभ्र॑दिति।  
 ए॒ताव॑ति ह गौत॒मः।  
 य॒ज्ञोप॒वीतं॑ कृ॒त्वाऽधो॑ निप॑पात।  
 नमो॑ नम॒ इति॑ ॥ 34 ॥

स हो॑वाच।  
 मा भै॑षीर्गौतम।  
 जि॒तो वै ते॑ लो॒क इति॑।  
 तस्मा॒द्ये के च॑ सावि॒त्रं वि॒दुः।  
 सर्वे॑ ते जि॒तलो॑काः।  
 स यो ह॒ वै सा॑वि॒त्रस्या॒ष्टाक्ष॑रं प॒दग्ग्  
 श्रि॒याऽभि॑षि॒क्तं वेद॑।  
 श्रि॒या है॒वाभि॑षि॒च्यते॑।  
 घृ॒णिरि॑ति॒ द्वे अ॒क्षरे॑।  
 सूर्य॑ इति॒ त्रीणि॑।  
 आ॒दि॒त्य इति॒ त्रीणि॑ ॥ 35 ॥

ए॒तद्वै सा॑वि॒त्रस्या॒ष्टाक्ष॑रं प॒दग्ग्  
 श्रि॒याऽभि॑षि॒क्तम्।  
 य ए॒वं वेद॑।

श्रिया है॒वाभिषि॑च्यते।  
 तदे॒तदृ॒चाऽभ्यु॑क्तम्।  
 ऋ॒चो अ॒क्षरे॑ पर॒मे व्यो॑मन्।  
 यस्मि॑न्दे॒वा अधि॑ विश्वे॒ निषे॑दुः।  
 यस्तन्न वे॒द किमृ॑चा क॑रिष्यति।  
 य इ॒त्तद्वि॒दुस्त॒ इमे॒ समा॑सतु॒ इति॑।  
 न ह॒ वा ए॒तस्य॑र्चा न यजु॑षा न साम्नाऽर्थोऽस्ति॑।  
 यः सा॑वि॒त्रं वेद॑ ॥ 36 ॥

तदे॒तत्प॑रि॒यद्वै॒वच॑क्रम्।  
 आ॒र्द्रं पि॒न्व॑मानग्ग् स्व॒र्गे लो॒क ए॑ति।  
 वि॒जह॑द्वि॒श्वा भू॑तानि॒ सम्प॑श्यत्।  
 आ॒र्द्रो ह॒ वै पि॒न्व॑मानः स्व॒र्गे लो॒क ए॑ति।  
 वि॒जह॑न्वि॒श्वा भू॑तानि॒ सम्प॑श्यन्।  
 य ए॒वं वेद॑।  
 शू॒षो ह॒ वै वा॑र्ष्णे॒यः।  
 आ॒दि॒त्येन॑ स॒माज॑गाम।  
 तग्ं हो॑वाच।  
 एहि॑ सावि॒त्रं वि॑द्धि।  
 अ॒यं वै स्व॒र्ग्योऽग्निः॑  
 पा॑रयि॒ष्णुर॒मृता॒थ्सम्भू॑त॒ इति॑।

ए॒ष वा॒व स सा॑वि॒त्रः।  
य ए॒ष तप॑ति।  
एहि॑ मां वि॒द्धि।  
इति॑ है॒वैन॑ तदु॒वाच॑ ॥ ३७ ॥

द्यतो॒ द्यतो॒ वेदेति॑ तप॒ इति॑ सु॒मवा॑दि॒ष्टेति॑ तद्रात्रेर् ऋ॒तव॑ एति चकारोवाच॒  
नम॒ इत्या॑दि॒त्य इति॑ त्रीणि॑ सावि॒त्रं वेद॑ वि॒द्धि पञ्च॑ च ॥ ९ ॥

प्र॒जाप॑तिर्दे॒वान्स्सं॒ज्ञानं॑ प्रस्तु॑तं तान्यहा॑न्येष रात्रयश्चि॒त्रः के॒तुस्तेऽहो॑  
मुहूर्ता॑ रात्रेः प॒वित्रं॑ तेऽर्धमा॒सा अ॑ग्निष्टो॒मो यज्ञ॑क॒तव॑ इ॒दानी॑  
मुहूर्तानां॑ जन॒कोऽही॑ना देवभा॒गः कैषा॑ वाङ्मा शू॒षो ह॒ वै षोड॑श ॥

इ॒यं वा॒व स॒रघा॑।  
तस्या॑ अ॒ग्निरे॒व सा॑र॒घं मधु॑।  
या ए॒ताः पू॑र्वपक्षापरपक्षयो॒ रात्रयः॑।  
ता म॑धुकृ॒तः।  
यान्यहा॑नि।  
ते म॑धुवृषाः।  
स यो ह॒ वा ए॒ता म॑धुकृ॒तश्च॑ मधुवृषाग्श्च॒ वेद॑।  
कुर्व॑न्ति हास्ये॒ता अ॒ग्नौ मधु॑।  
नास्ये॑ष्टापूर्तं ध॑यन्ति।  
अथ॒ यो न वेद॑ ॥ ३८ ॥

न हा॑स्ये॒ता अ॒ग्नौ मधु॑ कुर्वन्ति।  
धय॑न्त्यस्येष्टापूर्तम्।

यो ह वा अ॑होरा॒त्राणां॑ नाम॒धेया॑नि वेद॑।  
 नाहो॑रा॒त्रेष्वार्ति॑माच्छति॑।  
 सं॒ज्ञानं॑ वि॒ज्ञानं॑ दर्शा॑ दृष्टेति॑।  
 ए॒ताव॑नुवा॒कौ पूर्व॑पक्षस्या॑होरा॒त्राणां॑ नाम॒धेया॑नि।  
 प्रस्तु॑तं विष्टु॑तं सु॒ता सु॑न्वतीति॑।  
 ए॒ताव॑नुवा॒काव॑परपक्षस्या॑होरा॒त्राणां॑ नाम॒धेया॑नि।  
 नाहो॑रा॒त्रेष्वार्ति॑माच्छति॑।  
 य एवं वेद॑ ॥ 39 ॥

यो ह वै मु॑हूर्तानां॑ नाम॒धेया॑नि वेद॑।  
 न मु॑हूर्तेष्वार्ति॑माच्छति॑।  
 चि॒त्रः के॒तुर्दा॒ता प्र॑दा॒ता स॑वि॒ता  
 प्र॑सवि॒ताऽभि॑शा॒स्ताऽनु॑मन्तेति॑।  
 ए॒तेऽनु॑वा॒का मु॑हूर्तानां॑ नाम॒धेया॑नि।  
 न मु॑हूर्तेष्वार्ति॑माच्छति॑।  
 य एवं वेद॑।  
 यो ह वा अ॑र्धमा॒सानां॑ च॒ मासा॑नां च  
 नाम॒धेया॑नि वेद॑।  
 ना॑र्धमा॒सेषु॒ न मा॑सेष्वार्ति॑माच्छति॑।  
 प॒वित्रं॑ पवयि॒ष्यन्त्सह॑स्वा॒न्त्सही॑यान -  
 रु॒णोऽरु॒णर॑जा॒ इति॑।

ए॒तेऽनु॒वा॒का अ॑र्ध॒मा॒सानां॑ च॒  
मा॒सानां॑ च नाम॒धेया॑नि ॥ 40 ॥

ना॒र्ध॒म॒सेषु॑ न मा॒सेष्वार्ति॑मा॒र्च्छति॑।  
य ए॒वं वेद॑।  
यो ह॒ वै य॑ज्ञ॒क्रतू॑नां च॒र्तूनां॑ च॒  
सं॒व॒त्स॒रस्य॑ च नाम॒धेया॑नि वेद॑।  
न य॑ज्ञ॒क्रतुषु॑ न॒र्तुषु॑ न सं॒व॒त्स॒र  
आ॒र्ति॒मा॒र्च्छति॑।

अ॒ग्नि॒ष्टोम॑ उ॒क्थ्योऽग्नि॑र् ऋ॒तुः  
प्र॒जाप॑तिः सं॒व॒त्स॒र इति॑।  
ए॒तेऽनु॒वा॒का य॑ज्ञ॒क्रतू॑नां च॒र्तूनां॑ च॒  
सं॒व॒त्स॒रस्य॑ च नाम॒धेया॑नि।  
न य॑ज्ञ॒क्रतुषु॑ न॒र्तुषु॑ न सं॒व॒त्स॒र  
आ॒र्ति॒मा॒र्च्छति॑।  
य ए॒वं वेद॑।  
यो ह॒ वै मु॑हूर्ता॒नां मु॑हूर्ता॒न् वेद॑।  
न मु॑हूर्ता॒नां मु॑हूर्तेष्वार्ति॑मा॒र्च्छति॑ ॥ 41 ॥

इ॒दानीं॑ त॒दानी॑मि॒ति।  
ए॒ते वै मु॑हूर्ता॒नां मु॑हूर्ताः।

न मुहूर्तानां मुहूर्तेष्वार्तिमाच्छति।  
य एवं वेद।  
अथो यथा क्षेत्रज्ञो भूत्वाऽनुप्रविश्यान्नमत्ति।  
एवमेवैतान्क्षेत्रज्ञो भूत्वाऽनुप्रविश्यान्नमत्ति।  
स एतेषामेव संलोकतागुं सायुज्यमश्नुते।  
अप पुनर्मृत्युं जयति।  
य एवं वेद ॥ 42 ॥

न वेदैवं वेदाऽनुवाका अर्धमासानां च मासानां च नामधेयानि  
मुहूर्तेष्वार्तिमाच्छति नव च ॥ 10 ॥

इयमहोरात्राणागुं संज्ञानं पूर्वपक्षस्य प्रस्तुतमपरपक्षस्य मुहूर्तानां  
चित्रः केतुरर्धमासानां पवित्रं यज्ञक्रतूनामग्निष्टोमो यज्ञक्रतूनामिदानीं  
मुहूर्तानां मुहूर्तान् वेदेदानीमथो द्वादश ॥

कश्चिद्ध वा अस्माल्लोकात्प्रेत्य।  
आत्मानं वेद।  
अयमहमस्मीति।  
कश्चिथ्स्वं लोकं न प्रति प्रजानाति।  
अग्निमुग्धो हैव धूमतान्तः।  
स्वं लोकं न प्रति प्रजानाति।  
अथ यो हैवैतमग्निगुं सावित्रं वेद।  
स एवास्माल्लोकात्प्रेत्य।

आ॒त्मानं॑ वे॒द।

अ॒यम॒हम॒स्मीति॑ ॥ 43 ॥

स स्वं लो॒कं प्र॒ति प्र॒जा॑नाति।

ए॒ष उ॑ वे॒वैनं॑ तथ्सा॑वि॒त्रः।

स्व॒र्गं लो॒कम॒भिव॑हति।

अ॒हो॒रा॒त्रैर्वा॑ इ॒दग्ं स॒युग्भिः॑ क्रियते।

इति॒रा॒त्राया॑दीक्षिषत।

इति॒रा॒त्राय॑ व्र॒तमु॒पा॑गुरिति।

तानि॒हाने॑वं वि॒दुषः॑।

अ॒मुष्मि॑न्लो॒के शे॑व॒धिं ध॑यन्ति।

धी॒तग्ं है॒व स शे॑व॒धिम॑नु परैति।

अथ॒ यो है॒वैतम॒ग्निग्ं सा॑वि॒त्रं वे॒द ॥ 44 ॥

तस्य॑ है॒वाहो॑रा॒त्राणि॑।

अ॒मुष्मि॑न्लो॒के शे॑व॒धिं न ध॑यन्ति।

अधी॑तग्ं है॒व स शे॑व॒धिम॑नु परैति।

भ॒रद्वा॑जो ह त्रि॒भिरा॑यु॒र्भिर्ब्र॑ह्म॒चर्य॑मु॒वास॑।

तग्ं ह॒ जी॒र्णिग्ं॒ स्थवि॑र॒ग्ं श॑या॒नम्।

इन्द्र॑ उप॒व्रज्यो॑वाच।

भर॑द्वाज।

यत्ते॑ चतु॒र्थमा॑यु॒र्दद्या॑म्।

किमे॑नेन कुर्या॑ इति॑।

ब्र॒ह्म॒चर्य॑मे॒वैनैन॑ चरेय॒मिति॑ होवाच ॥ 45 ॥

तग्ं ह॒ त्री॒न्गि॒रि॒रूपा॒नवि॑ज्ञा॒तानि॒व दर्श॑यां च॒कार।

तेषा॒ग्ं है॒कैक॑स्मान्मु॒ष्टिना॑ऽऽद॑दे।

स हो॑वाच।

भर॑द्वा॒जेत्या॒मन्त्य॑।

वेदा॒ वा ए॒ते।

अ॒न॒न्ता वै वेदाः॑।

ए॒तद्वा ए॒तैस्त्रि॒भिरा॒युर्भि॒रन्व॑वोचथाः।

अथ॑ त॒ इत॑र॒दन॑नू॒क्तमे॒व।

ए॒हीमं॑ वि॒द्धि।

अ॒यं वै स॑र्ववि॒द्येति॑ ॥ 46 ॥

तस्मै॑ है॒तम॒ग्निग्ं॑ सा॒वि॒त्रमु॑वाच।

तग्ं स वि॑दित्वा।

अ॒मृ॒तो भू॒त्वा।

स्व॒र्गं लो॒कमि॑याय।

आ॒दि॒त्यस्य॑ सा॒युज्य॑म्।

अ॒मृ॒तो है॒व भू॒त्वा।

स्व॒र्गं लो॒कमे॑ति।

आ॒दि॒त्यस्य॑ सा॒युज्य॑म्।

य ए॒वं वेद॑।

ए॒षो ए॒व त्रयी॑ वि॒द्या ॥ 47 ॥

याव॑न्त॒गं ह॒ वै त्र॒य्या वि॒द्यया॑ लो॒कं ज॑यति।

ताव॑न्तं लो॒कं ज॑यति।

य ए॒वं वेद॑।

अ॒ग्नेर्वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि।

अ॒ग्नेरे॒व सायु॑ज्य॒गं सलो॑कता॒माप्नो॑ति।

य ए॒वं वेद॑।

वा॒योर्वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि।

वा॒योरे॒व सायु॑ज्य॒गं सलो॑कता॒माप्नो॑ति।

य ए॒वं वेद॑।

इन्द्र॑स्य॒ वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि ॥ 48 ॥

इन्द्र॑स्यै॒व सायु॑ज्य॒गं सलो॑कता॒माप्नो॑ति।

य ए॒वं वेद॑।

बृह॑स्पते॒र्वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि।

बृह॑स्पते॒रे॒व सायु॑ज्य॒गं सलो॑कता॒माप्नो॑ति।

य ए॒वं वेद॑।

प्र॒जाप॑ते॒र्वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि।

प्र॒जाप॑ते॒रे॒व सायु॑ज्य॒गं सलो॑कता॒माप्नो॑ति।

य ए॒वं वेद॑।

ब्रह्म॑णो॒ वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि।  
 ब्रह्म॑ण ए॒व सायु॑ज्य॒ग्ं सलो॒कता॑माप्नोति।  
 य ए॒वं वेद॑।  
 स वा ए॒षोऽग्नि॑र॒पक्ष॑पु॒च्छो वा॒युरे॒व।  
 तस्या॒ग्नि॒र्मुख॑म्।  
 अ॒सावा॑दि॒त्यः शिरः॑।  
 स यदे॒ते दे॒वते॒ अन्त॑रेण।  
 तथ्सर्व॑ग्ं सी॒व्यति॑।  
 तस्मा॑त्सा॒वित्रः॑ ॥ 49 ॥

अ॒यम॒हम॒स्मीति॑ वेद॑ होवाच सर्ववि॒द्येति॑ वि॒द्येन्द्र॑स्य॒ वा ए॒तानि॑  
 नाम॒धेया॑नि॒ ब्रह्म॑ण ए॒व सायु॑ज्य॒ग्ं सलो॒कता॑माप्नोति स॒प्त च॑ ॥ 11 ॥

अ॒ग्नेर्वा॒योरिन्द्र॑स्य॒ बृह॒स्पतैः॑ प्र॒जाप॑ते॒र्ब्रह्म॑ण॒स्स वै स॒प्त ॥  
 सं॒ज्ञानं॑ भू॒स्त्वमे॒व सं॑व॒त्सरो॑ऽसि॒ भू रा॒ज्यस॑वे वि॒पश्चिते॑  
 प्र॒जाप॑तिर्दे॒वानि॒यं वाव॑ स॒रघा॒ कश्चि॑द्वैका॒दश ॥ 11 ॥

सं॒ज्ञान॒ग्ं रा॒ज्ञी मूर्धा॑ हृद॑य ए॒ष सं॑व॒त्सरो॑ ना॒र्धमा॑सेषु  
 नव॑च॒त्वारि॑ंशत् ॥ 49 ॥

सं॒ज्ञान॒ग्ं सा॒वित्रः॑ ॥

॥ हरिः॑ ओ(३)म् ॥

॥ इति कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टके दशमः प्रश्नः समाप्तः ॥